

Kiedy sąd orzeka obowiązek naprawienia szkody**Maria Staniszevska-Wyrwa, [adwokat Kraków](#), Rödl & Partner**

Obowiązku naprawienia szkody nie orzeka się, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o tym roszczeniu prawomocnie orzeczono. Znajduje to także zastosowanie, gdy stroną pozwaną jest spółka jawna, której współnikiem jest oskarżony.

Orzekł Sąd Najwyższy w wyroku IV KK 108/17 z 27 kwietnia 2017 r.

A. D., właściciel „M.” Sp. j. nabył w okresie od 25 listopada do 27 grudnia 2011 r. olej napędowy, za który nie dokonał zapłaty. Wprowadził przy tym w błąd T. P. – właściciela firmy handlowo-transportowej T. P. w zakresie sytuacji finansowej swojej firmy, zamiaru i możliwości wywiązania się z umowy sprzedaży.

Wyrokiem z 20 listopada 2014 r. sąd rejonowy uznał, że oskarżony dopuścił się tych czynów, przez co doprowadził T. P. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w łącznej kwocie 121 263,82 zł. W związku z powyższym wymierzono mu karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat tytułem próby. Orzeczono także obowiązek naprawienia szkody przez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego – T. P., kwoty 121 263,82 zł. Wyrok ten nie został skutecznie zaskarżony przez strony i uprawomocnił się 28 listopada 2014 r.

Od tego orzeczenia kasację na korzyść skazanego wniósł rzecznik praw obywatelskich, podnosząc zarzut rażącego i istotnego naruszenia przepisów k.p.k.. Dotyczył nałożenia na skazanego obowiązku naprawienia szkody. Obowiązek wynikał jednak z roszczeń, które już wcześniej (18 lutego 2014 r) prawomocnie rozstrzygnął sąd apelacyjny.

Sąd Najwyższy orzekł o uchyleniu wyroku sądu rejonowego. Stwierdził, iż w aktach sprawy karnej znajdowała się dokumentacja wskazująca na równoczesne prowadzenie postępowania cywilnego w przedmiocie roszczenia z popełnionego przestępstwa oszustwa. Zgodnie z k.p.k., obowiązku naprawienia szkody nie orzeka się, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono. Niecelowość orzekania obowiązku naprawienia szkody w postępowaniu karnym znajduje zastosowanie również wtedy, gdy stroną pozwaną jest spółka jawna, której współnikiem jest oskarżony.

Ratio legis tego przepisu sprowadza się do zapobiegania tytułom egzekucyjnym wynikającym z dochodzenia tego samego roszczenia w postępowaniu karnym i innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę (np. cywilnym). We wskazanej sytuacji nie jest zatem celowe nakładanie obowiązku naprawienia szkody. Na podstawie pierwotnego wyroku Sądu Apelacyjnego należy za to dokonać egzekucji roszczenia z majątku oskarżonego w oparciu o art. 299 § 1 k.s.h.

Zgodnie z art. 22 § 2 k.s.h., każdy współnik odpowiada za zobowiązania spółki – bez ograniczenia – całym swoim majątkiem, solidarnie z pozostałymi współnikami oraz ze spółką. Ponadto odpowiedzialność współników za zobowiązania spółki istnieje również, gdy dłużnik główny (spółka) uległ likwidacji. Nie stanowi ona przeszkody do kierowania roszczeń z tytułu odpowiedzialności za długi spółki przeciwko współnikom. Wykreślenie spółki jawnej z rejestru przedsiębiorców nie wyłącza nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu przeciwko współnikowi takiej spółki, ponoszącemu odpowiedzialność za zobowiązania wymienione w tytule egzekucyjnym. SN odniósł się do tej kwestii już wcześniej, w wyroku III CZP 52/09.

Maria Staniszevska-Wyrwa**ADWOKAT W KRAKOWSKIM BIURZE RÖDL & PARTNER**

Kodeks postępowania karnego daje sądowi szeroki wachlarz możliwości, jeśli chodzi o nałożenie na oskarżonego obowiązku poniesienia nakładów finansowych na rzecz pokrzywdzonego popełnionym przestępstwem, w razie skazania oskarżonego lub warunkowego umorzenia postępowania (art. 46 k.k., 47 k.k., 67 § 3 k.k.). Sąd może również

– zawieszając wykonanie kary – orzec świadczenie pieniężne na rzecz pokrzywdzonego (art. 72 § 2 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k.) lub obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości albo w części.

Orzeczenie względem oskarżonego obowiązku zadośćuczynienia, odszkodowania, czy nawiązki nie ogranicza możliwości dochodzenia przez pokrzywdzonego niezaspokojonej części roszczenia w drodze postępowania cywilnego. Granicę tych roszczeń określa tzw. klauzula antykumulacyjna zawarta w art. 415 k.p.k., zgodnie z którą sąd nie orzeka obowiązku zadośćuczynienia, odszkodowania czy nawiązki na rzecz pokrzywdzonego, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono. Nie zawsze musi być tak, że w orzeczeniu wskazana jest jako obowiązana do zapłaty osoba oskarżonego. Często jego osobista odpowiedzialność wynika z przepisów k.s.h.

Od przyjętej przez pokrzywdzonego strategii procesowej zależy, kiedy, w jakim zakresie i czy będzie domagał się zaspokojenia roszczeń na gruncie prawa cywilnego. Dlatego często celowym zabiegiem jest oczekiwanie, aby okoliczności i sam fakt popełnienia czynu przez oskarżonego ustalił sąd karny. Z uwagi na to, że zgodnie z art. 11 k.p.c. ustalenia co do popełnienia przestępstwa, zawarte w prawomocnym wyroku skazującym, wydanym w postępowaniu karnym wiążą sąd w postępowaniu cywilnym, na podstawie wydanego wyroku możliwe jest dochodzenie przez pokrzywdzonego roszczeń w postępowaniu cywilnym.

Wydanie wyroku w postępowaniu karnym jest istotne w przypadku konieczności dalszego ustalenia odpowiedzialności podmiotu zbiorowego na gruncie ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary. Podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności, jeżeli fakt popełnienia czynu zabronionego przez osobę działającą w jego imieniu lub interesie został potwierdzony:

- prawomocnym wyrokiem skazującym;
- wyrokiem warunkowo umarzającym wobec niej postępowanie karne lub postępowanie w sprawie o przestępstwo skarbowe;
- orzeczeniem o udzielenie tej osobie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności;
- orzeczeniem sądu o umorzeniu przeciwko niej postępowania z powodu okoliczności wyłączającej jej ukaranie (art. 4 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary).

Wówczas uzyskanie odszkodowania, zadośćuczynienia czy nawiązki od bezpośredniego sprawcy czynu często nie jest kwestią kluczową, gdyż pokrzywdzony ma możliwość ustalenia odpowiedzialności i/ lub poszukiwania dalszego zaspokojenia swoich roszczeń od podmiotu zbiorowego na drodze postępowania cywilnego.

Inaczej sytuacja przedstawia się, jeśli oskarżony nie działał w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego w ramach uprawnienia lub obowiązku do jego reprezentowania, lub nie jest w interesie pokrzywdzonego, aby domagać się ustalenia odpowiedzialności podmiotu zbiorowego. Wówczas dochodzenie roszczeń w postępowaniu cywilnym często wydaje się narzędziem mało skutecznym, ponieważ konieczne jest prowadzenie długotrwałego postępowania, a następnie egzekucji. W takich przypadkach cennym narzędziem jest możliwość orzeczenia świadczenia pieniężnego w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie lub przy zawieszeniu wykonania kary, ponieważ oskarżony jest zmotywowany do zapłaty orzeczonych kwot – np. karą pozbawienia wolności.

Źródło: <http://www.rp.pl/Firma/307139989-Kiedy-sad-orzeka-obowiazek-naprawienia-szkody.html>